

ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ

Сучасний світ постійно зазнає змін. Ми живемо у такому часі, коли майже все зводиться до певного розуміння, адекватного сприйняття та терпимості. Одним з ключових питань сьогодення є гендерна нерівність. Безперечно, ця проблема є реальністю, минулим та майбутнім не кожної окремо взятої країни, а й світу в цілому. Але останнім часом до цієї теми було прикуто надто багато уваги. Нерівність притаманна кожній країні світу, незалежно від того чи це малозабезпечена країна, чи високорозвинена держава. Саме нерівність є проявом соціальної диференціації і однією з основних перепон самореалізації жінки у сучасному суспільстві.

Останні десятиріччя ХХ століття були переломними у процесі зрушення та вирівнювання відносин між чоловіками та жінками. Особливо помітно цей процес відобразився у поділі освітніх, політичних та економічних ресурсів. Живучи у ХХІ столітті, світові організації прагнуть створити якомога кращі умови життя для людей, вирішити глобальні суспільні проблеми, а також позбавитися від будь-яких проявів нерівності: гендерної, расової, етнічної, релігійної. Викорінення гендерної нерівності – це елементарна умова соціальної справедливості, яка забезпечить розвиток демократичних відносин, а також сталий економічний розвиток країни.

Метою статті є дослідження питання гендерної нерівності жінок як глобального суспільного явища та його прояву в Україні.

Визначення статусу жінки в суспільстві завжди було актуальним питанням для обговорення. Серед світових вчених-соціологів дослідженнями цього напрямку займалися С.Аккер, Е.Гідденс, П.Еботт та інші. Аналізом ролі жінки у різних сферах життєдіяльності у радянські та пострадянські часи займалися відомі соціологи: О.Балабанова, С.Айвазова, Г.Беляєва, Г.Сергєєва А.Синельников. Звісно, не можна не відзначити і праці українських вчених: Н. Лавриненко "Жінка: самореалізація в сім'ї та суспільстві (гендерний аспект)" (1999р.), колективну монографію "Femina postsovietica. Українська жінка в перехідний період: від соціальних рухів до політики" за редакцією І. Жеребкіної (1999р.). У цих фундаментальних працях висвітлено всі основні питання гендерних відносин та ролі жінки у сучасному українському суспільстві.

Перш ніж перейти до розкриття самої суті питання, варто розібратися з самим поняттям гендерної нерівності. Гендерна нерівність є одним з проявів соціально-економічної диференціації населення, що зумовлює різні можливості самореалізації жінок та чоловіків у суспільстві. Гендер – це категорія, яка відображає соціальну стать, соціально обумовлену конструкцію, що ґрунтується на біологічних відмінностях між чоловіками й жінками.

Особлива увага до теми гендерної нерівності була прикута у 70–90-х роках ХХ століття. Це і породило низку актуальних тем для дослідження. Одним з таких став фемінізм. Історичним послідовником фемінізму є гендерологія. Основним і найбільш продуктивним періодом проведення гендерних досліджень стали 80–90-ті роки ХХ століття.

Сьогодні вчені всього світу розглядають різноманітні теорії гендеру та гендерної нерівності. Наприклад, соціолог Вороніна О.А. виділяє три основних: 1) теорію соціального конструювання гендеру; 2) гендер як стратифікаційна категорія; 3) гендер як культурна метафора.

Сутність на співвідношення гендерних показників по світу досить нерівномірне. Будь-які зміни та тенденції у цій сфері є абсолютно глобальними, закономірними, а сам процес гендерного поділу є складним та досить суперечливим.

Щоб дійсно зрозуміти проблему гендерної нерівності та можливі шляхи її вирішення варто розібратися у самій сутності питання та розглянути низку аспектів: чи повинні існувати один для одного чоловік та жінка; які вони мають обов'язки та права; чи завжди дотримуються моральних та духовних настанов у житті; кому належить керівництво сім'єю; чи зберігаються міцними шлюбні відносини. Основною причиною виникнення непорозумінь між чоловіком та жінкою є предмети побутово-сімейного характеру. За статистикою саме через це і відбувається більшість розлучень (70%), а вступати у шлюб хочуть лише менше третини (30%).

Наприклад, у мусульманських країнах діє закон шаріату, згідно з яким жінка не має права перебирати на себе чоловічі права, а також вдаватися до будь-якого чаклунства. За невиконання цього закону на жінку очікує смертна кара. Що стосується арабських країн, то там дозволена полігамія, тобто чоловік може мати декілька жінок (за Кораном – максимум 4). Жінка в ісламі має право на розлучення через утиски чоловіка, а також право на матеріальну та моральну компенсації.

У більшості африканських країн взагалі констатують дуже несприятливі умови для життя, відсутність мінімальних чинників для забезпечення нормального процесу життєдіяльності. В таких країнах середня тривалість життя жінок набагато нижча за чоловіків.

Країни Південної та Південно-Східної Азії характеризуються значною зайнятістю жінок у сільському господарстві, їх низькою тривалістю життя, а також високим гендерним паритетом в системі освіти.

В країнах Центральної та Латинської Америки найгостріше питання гендерної нерівності проявляється в освітній сфері.

Найкраща гендерна ситуація простежується у високорозвинених світових держав та країн Західної Європи. У цих країнах наявна фактична рівність у правах жінок та чоловіків, а також характерною особливістю є постійне проведення заходів, спрямованих на зрівноваження гендерної ситуації.

Що стосується сфери працевлаштування, то жінкам знадобиться як мінімум 170 років, щоб досягнути такої ж оплати праці як і чоловікам. Різка прірва між економічною нерівністю статей зумовлена призупиненням світового прогресу. Розрив між статями зараз складає приблизно 59%. Нині у світі зайнято 81% чоловіків, та 54% жінок.

Було створено перелік країн, які досягли найкращого прогресу у питаннях гендерної рівності. Як бачимо лідирує у цьому списку Нікарагуа, а значного прогресу досягли Непал, Болівія та Камерун. Всього у рейтингу було представлено 144 країни. На останніх позиціях – Ємен, Пакистан, Сирія, Саудівська Аравія та Чад. США – на 45-му місці, Британія – 20-му. Україна посідає 69 місце у світовому рейтингу. Найслабший з індексів – політична активність, набагато краща ситуація в галузі освіти.

Аналізуючи ситуацію в Україні, можна стверджувати, що проблема гендерної рівності присутня практично у всіх сферах. У травні 2015 року серед українських студентів було проведено анкетування (загальна кількість учасників 260) з приводу проблем гендерної нерівності та гендерних стереотипів. Судячи з статистичних даних, можна зробити висновок, що більшість опитаних підтримують гендерні стереотипи та гендерну нерівність, а також вважають ідеальним образ жінки, який не відповідає умовам та механізмам устрою сучасного суспільства.

Принцип гендерної рівності закріплений в Конституції України. Стаття 3 Конституції закріплює рівність чоловіків та жінок у всіх сферах життя. Окрім даної норми гендерної рівності торкаються ст.21,

Зараз спробуємо з'ясувати частку жінок, задіяних у різних сферах суспільного життя України. Серед випускників українських університетів 55% становлять жінки, 63% жінок працюють або шукають роботу, 38% жінок обіймають керівні та високі посади, 11% жінок очолюють урядові міністерства. У 2000р. Україна взяла на себе зобов'язання перед ООН (підписавши Декларацію тисячоліття ООН «Цілі тисячоліття») до 2015 р. збільшити кількість жінок у парламенті до 30%. Це завдання виявилось нездійсненим через низький соціальний статус жінок, відсутність центрів політичної освіти населення, а також вплив стереотипу «політика – чоловіча справа».

Також, згідно з інформацією Державної служби статистики, розмір середньомісячної заробітної плати жінки на 27% менший, ніж у чоловіків. Це з чималою кількістю проблем. Перша проблема – проблема подвійного навантаження. Практично в усіх індустріальних країнах світу загальний робочий час у чоловіків розподілено так: 2/3 на оплачувану працю та 1/3 – на неоплачувану. Для жінок – навпаки.

Іншою проблемою є нестача професійних навичок та високі соціальні бар'єри. Через суспільні стереотипи та невпевненість у власних силах жінки дуже часто не можуть повністю реалізувати свій потенціал та можливості. Насправді, жінки формують колосальний потенціал, який можна використати у багатьох сферах життєдіяльності. Збільшення повноважень жінки спричинить розвиток економіки, демократії та суспільства загалом. Щоб досягти успіху у цьому питанні, влада має вжити певну низку заходів, таких як: збільшення ролі жінки в політичному, економічному та соціальному житті суспільства; зрівноваження оплати праці жінок та чоловіків; збільшення кількості шляхів для самореалізації жінки; підвищення престижності робочих місць жінок; розширювати сферу функціонування дитячих садків. За допомогою цих заходів ми зможемо покращити гендерну ситуацію в нашій країні та раціонально використовувати всі наявні трудові ресурси.

Отже, гендерна нерівність – актуальна, глобальна та всеохоплююча проблема сучасного суспільства. Широкого загалу набула в останні десятиліття XX століття. Світ виявив підтримку захисту прав жінок та взяв за мету максимально вирівняти їх становище в соціумі. Проте у більшості країн, у повсякденному житті досі нехтують цими правилами та настановами і живуть за принципами, що сформувалися ще багато століть тому. Найкращими у проведенні гендерної політики вважаються високорозвинені країни та країни Західної Європи. Основними причинами гендерної нерівності в Україні можна вважати гендерні стереотипи, а також неможливість жіночої статі повністю реалізувати себе та свій потенціал. Щоб досягти успіху у вирішенні цього питання, варто, по-перше, усвідомити всю його важливість, по-друге, зробити усвідомленими громадян нашої держави, і, по-третє, провести ґрунтовні і цілеспрямовані заходи з приводу зміни ролі жінки в сучасному українському суспільстві.